

Araştırma Makalesi
Research Article

Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
Yıl: 2019 Cilt-Sayı: 12(3) ss: 399-411

Academic Review of Economics and Administrative Sciences
Year: 2019 Vol-Issue: 12(3) pp: 399-411

<http://dergipark.gov.tr/ohuiibf/>

ISSN: 2564-6931

DOI: 10.25287/ohuiibf.553236

Geliş Tarihi / Received: 12.04.2019

Kabul Tarihi / Accepted: 21.07.2019

İŞİD, ŞİDDET VE PROPAGANDA: EN-NEBE DERGİSİ İNCELEMESİ

Emin SALİHİ¹

Özet

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve koalisyon güçlerinin 2003 Irak İşgalinden itibaren, önce el-Kaide ardından Işid (Irak ve Şam İslam Devleti) gibi devlet dışı silahlı örgütler, bölgede belli bir toprak parçası üzerinde hâkimiyet kuran önemli aktörler haline gelmişlerdir. Işid, iki siyasi aracı kullanma şekli bakımından diğer devlet dışı aktörlerden ayrılmıştır. Bunlardan biri şiddet diğeri ise medya aracıdır. Işid Şiddeti bir araç olarak kullanırken onu haberleştirip propaganda aracına dönüştürmüştür. Uyguladığı şiddetin meşruiyet zeminini oluşturmaya da çalışan Işid, medya aracını kullanarak ideolojisini ve kendince yorumladığı İslami referanslı kavramları insanlara benimsetmeye çalışmıştır. Söz konusu kavramlardan Tekfir Doktrini yol gösterici kavramlardan biridir. Tekfir Doktrini ile Işid, belli toplumsal pratikler kazandırmaya ve hitap ettiği kesime, kimleri öteki olarak görmeleri gerektiği benimsetmeye ve uyguladığı şiddeti meşrulaştırmaya çalışmıştır. Çalışmada Işid'in Arapça diliyle yayınladığı dergilerden bir olan en-Nebe Dergisi'nden bazı dilsel pratiklerden örnekler verilerek Işid'in Tekfir Doktrini bağlamında ötekileştirmeyi ve şiddeti nasıl meşrulaştırdığı incelenmiştir. Çalışmanın amacı, inceleme konusunu dergiden veriler elde ederek bulguları ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda İnceleme, içerik ve söylem analizi yöntemi ile yapılmıştır. Çalışmada elde edilen verilerden şu sonuca varılmıştır; Işid, Tekfir Doktrininden yola çıkarak kendi yandaşlarına Türkiye dâhil Işid'in egemenliği altında olmayan herkesle her yerde savaşılması gerektiği fikrini vermeye çalışmıştır.

Anahtar Kelimeler : Işid, Tekfir Doktrini, en-Nebe Dergisi.

Jel Sınıflandırılması : F50.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü eminsalih@ohu.edu.tr, ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0074-0407>.

ISIS, VIOLENCE AND PROPAGANDA: EN-NEBE MAGAZINE INVESTIGATION

Abstract

Non-state armed groups, such as al-Qaeda, then Isis (Iraq and Sham Islamic State) have become an important actor in the region since the 2003 Iraq invasion of the United States (USA) and the coalition forces. Isis is differentiated from other non-state actors in the way using two political means. One of them was violence and the other one was media tool. Isis use violence as a tool and turned it into propaganda as well. Isis also tried to establish the basis of legitimacy of violence and tried to adopt his ideology and the self-interpreted Islamic concepts by media tool in their own domain. Takfir Doctrine is one of the guiding concepts. With the Doctrine of Takfir, Isis tried to gain certain social practices and tried to adopt to collocutor that who should be seen as "others". So Isis tried to legitimize the violence applied by them. In this study, En-Nebe Magazine, one of the journals published by Isis in Arabic language, were analyzed and some examples of linguistic practices were given from the journal showing how Isis evaluate othering and legitimize violence in the context Takfir Doctrine. The aim of the study is to present the data about that. In accordance with this purpose, The analysis was done by content and discourse analysis method. From the data obtained in the study, it was concluded that; Isis trying to give the idea that Isis must fight with everywhere and everyone who is not live under Isis sovereignty.

Key Words : Isis, Takfir Doctrine, and en-Nebe Magazine.

Jel Classification : F50.

GİRİŞ

Devlet dışı örgütler kendilerine destek sağlamak için medya aracını kullanır. Medya aracı ile propaganda veya kamu diplomasisi yöntemleri kullanarak hitap ettiği kesime etki etmeye çalışılır. Süreç, İşid'in başarılı bir propaganda ve kamu diplomasisi faaliyeti içinde olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle de internetin, devlet dışı aktörlere daha büyük kitleler ile buluşma şansı verdiği görülmüştür. Bilişim devrimi sonrası kamu diplomasisi faaliyetleri daha da önem kazanmıştır. Kamu diplomasisi, bir siyasi aktörün yabancı devlet vatandaşları ile iletişim içinde olmak ve onları etkilemek suretiyle yabancı hükümetlerin dış politikalarını etkilemek şeklinde tanımlanabilir (Yarchi, 2016: 2). Ayrıca kamu diplomasisinin amacı bir aktörün izlediği politikalar hakkında destek almak ve karşı propagandayı püskürtmek şeklinde de özetlenebilir. Medyanın burada önemli bir yeri vardır. İşid bu doğrultuda kendine ait bir yayın merkezi oluşturmuştur. El-Hayat adındaki yayın merkezinde çeşitli dillerde dergiler, gazeteler ve sosyal medya için videolar üretilmektedir. İşid, politik hedeflerini gerçekleştirmek için medya araçlarını etkin bir şekilde kullanırken İşid'i daha yakından irdelemek isteyen araştırmacılara da İşid hakkında veriler sunmaktadır. Çünkü toplumsal olan ile zihinsel olan arasındaki tek dolayım dildir. İşid'in haber kaynakları incelendiğinde belli konuların ve söylemlerin sık tekrar edildiği görülmektedir. Söylem analizi bağlamında ideoloji analizi açısından bu önemlidir. Söylemsel oluşumlar belli bir ideolojik aygıt içinde şekillenir ve ideoloji neyin nasıl söylenmesi gerektiğini belirler. Dolayısıyla söylemdeki mesajlar ideolojiye göre kodlanır (Üşür, 1997: 103-106). Söylem analizinde beyanlara bakılarak bir şeylerin tasvir edildiği izaha çalışılır (Sözen, 1999: 39). Bu çalışmada İşid'in Arapça yayın yapan en-Nebe Dergisi incelenecektir ancak İşid'in medya ağlarının çok yaygın olduğunu belirtmekte fayda vardır. Gazete, dergi, televizyon kanalları ve radyo gibi kitle iletişim araçlarına sahip olan İşid propaganda bağlamında en dikkat çekici başarıyı internet alanında yakalamıştır.

2015 yılından itibaren İşid'in sosyal medyada dikkat çeken faaliyetleri olmuştur. Brooking Enstitüsü'nün yaptığı araştırmaya göre İşid'in twitter'da faaliyet gösteren 46000 kullanıcısı tespit edilmiştir. Kullanıcılar İşid'in eylem haberlerinin videolarını paylaşarak İşid'e destek verdikleri görülmüştür (Walli, 2015: 1). İşid'in özellikle de sosyal medyada gösterdiği etkinlik İşid'in medya/propaganda savaşını kazandığı yolunda yorumlara yol açmıştır. Özellikle yapılan her saldırıdan sonra saldırının video kayıtlarının uzmanlarca hazırlanması ve sosyal medyada yaygın bir şekilde herkese ulaşılabilir olması önemlidir. Bu tür haberlerin amacı ise İşid'e özellikle de Avrupa'dan katılımın artmasını sağlama çabası olmuştur (Jelki ve Jabado, 2016: 93-95). İşid adına amaca ulaşıldığı görülmüştür. İşid'in başarısı, medya ve İşid ilişkisini incelemeye değer bir konu haline getirmiştir.

Bu çalışmada, İşid'in Arap okuyucuları için yayınladığı en-Nebe Dergisi ele alınacaktır. Her bir sayısı 15 ila 16 sayfadan oluşan en-Nebe Dergisi çeşitli konuları ele almaktadır. İçerik ile ilgili detaylar en-Nebe Dergisi'nin anlatıldığı sonraki başlıkta yer almaktadır. Derginin 75 sayısına internet aracılığıyla ulaşılmıştır. Bu araştırma kapsamında 75 sayı üzerinden analiz yapılmıştır. Derginin sayıları incelenirken başta teolojik konular olmak üzere bu çalışmanın konusu olmayan haberler irdelenmemiştir. Özellikle Tekfir Doktrini bağlamındaki haberler ele alınmıştır. Tekfir Doktrini de teolojik yönden değil siyasi ve sosyolojik açıdan nasıl kullanıldığı anlamaya çalışılmıştır. Tekfir Doktrini ile ilgili bilgiler İşid'in dünya görüşü bağlamında metnin içinde aktarılacaktır.

Bu çalışmada İşid ve onun savunduğu düşünceler iki başlık altında incelenecektir. Önce İşid'in el-Kaide'den sonra nasıl ortaya çıktığı ve Irak-Suriye gibi ülkelerde nasıl zemin kazandığı konusu ele alınacaktır. Bu bölümde Orta Doğu'daki devlet yapıları ile devlet dışı aktörlerin bu bölgede güç kazanma süreci arasındaki ilişki irdelenecektir. Bir örgütün ortaya çıkış süreci, söylemi ve ideolojisini anlama açısından önemlidir. İşid'in bölgede zemin kazanırken kimlerle çatıştığı ve bu süreçte ne tür söylemler kullandığı ve neyi amaçladığına bakılacaktır. İşid bölgede güç kazanmaya çalışırken çıkarları doğrultusunda kendini ve ötekini tanımlama ihtiyacı duymuştur. Bu da onun dünya görüşünü oluşturmada önemli bir yer tutmuştur. Bu bağlamda birinci bölümün sonunda İşid'in dünya görüşü Tekfir Doktrini siyasi ve ideolojik açıdan işlenecektir. İkinci bölümde ise İşid'in kendisini ve kendi dışındaki dünyayı nasıl tanımladığını en-Nebe Dergisinden toplanan verilerle analiz edilecektir. Bir örgüt tanımanın ve incelemenin en sağlıklı yöntemlerinden biri de onun propaganda araçlarını incelemektir. En-Nebe Dergisi bu yolda bizlere yeterince veri sunmaktadır. Bu bölümde ayrıca İşid'in Türkiye temsili yine en-Nebe Dergisi'ndeki yayınlardan anlamaya çalışılacaktır. Böylece İşid'in Tekfir Doktrini çerçevesinde bir devleti hangi açılardan ötekileştirebildiği Türkiye bağlamında bakılacaktır.

I.İŞİD'İN BÖLGEDE ZEMİN KAZANMA SÜRECİ DÜNYA GÖRÜŞÜ

Devlet dışı bir örgütün bir ülke içinde hakimiyet kazanması o ülkedeki yapısal sorunlara bakmayı gerektirmektedir. Siyasi hareketlerin önce zemini oluşur ardından bazı aktörler söz konusu zeminden faydalanarak güç kazanır. İşid, Irak'taki siyasi zeminden faydalanarak ortaya çıkmıştır. Çalışmanın bu bölümünde devlet dışı bir aktörün ortaya çıkmasına neden olan Irak Devleti'nin yapısal sorunları ele alınacaktır. Ardından İşid'in hakimiyet kazanma süreci irdelenecektir. ABD işgalinden başlanarak önce el-Kaide ve ardından İşid'in hakimiyet kazanma sürecine bakılacaktır. Bu süreçte örgütün kendini nasıl tanımladığı ve kimlerle mücadele ettiği o örgütün kimliğini şekillendiren hususlar olması bağlamında önemlidir. Son olarak da İşid'in kendini ve ötekisini nasıl tanımladığı, aynı zamanda kimlerle mücadele edilmesi gerektiği yönünde kimleri hedef gösterdiği Tekfir Doktrini çerçevesinde incelenecektir.

I.I. Orta Doğu'da Devlet ve Yapısal Sorunlar

İşid örgütü ile ilgili literatür incelendiğinde İşid'in Orta Doğu bölgesinde etkin bir aktör olma süreci 11 Eylül olayı, Irak işgali ve Arap Ayaklanmaları sonrası bölge ülkelerinde yaşanan güç boşlukları ile başlatıldığı görülmektedir. Burada selefi cihatçı bir hareket olma iddiasında olan İşid'in siyasi fikirlerinin düşünsel temellerinden çok onlara zemin kazandıran bölgedeki devlet ve toplum

yapıları üzerine durulacaktır. Önce Irak sonra Suriye’de zemin kazanan İşid günümüzde Libya ve Yemen’de de hakimiyet alanları kazanmaktadır. Bu devletlerin ortak özellikleri bize İşid’in güçlenebildiği zeminleri anlamamıza yardımcı olmaktadır. Söz konusu devletlerin ortak özellikleri zayıf devlet olarak tanımlayabileceğimiz bir devlet yapısına sahip olmaları ve devlet çökmesi sürecini yaşamalarıdır. Bu nedenle zayıf devlet özelliği bağlamında Orta Doğu devletleri incelenmeli ve İşid’in buralarda nasıl zemin kazandığı görülmelidir.

Orta Doğu’da devletlerin ortaya çıkış şekli sorunların başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Batı’da temelleri atılan modern ulus-devlet olgusu ile Orta Doğu’da inşa edilen devletler karşılaştırıldığında sınırların oluşum süreci ve devlet sınırlarının içindeki iktidar-toplum ilişkilerinin farklılığı dikkat çekmektedir. Batı’da ulus devletlerin oluşum sürecini en iyi anlatan siyaset bilimcilerinden biri olan Charles Tilly, güç ilişkileri üzerinden, Weberyan bir yaklaşımla, Batı’da ulus devletler sınırlarının oluşumunu açıklamıştır (Tilly, 1990). Batı’da sınırlar, bir merkezi otoritenin, çevresinde bulunan feodal yapılar ile kurduğu ilişkiler bağlamında, “gücü” yettiği oranda belirlenmiştir. Böylece merkezi yönetimlerin erişemeyeceği noktalar ülkelerin sınırları içinde bulunmamıştır. Charles Tilly teorisini oluştururken Batı’da devletlerin savaşa hazırlık süreçlerinde merkezi hükümetlerin nasıl kurumsallaştığı ve hukuk temelinde tüm ülke içi sınırlarında güçlerini nasıl egemen kıldıklarını açıklamıştır (Schwarz, 2004: 24). Sonuç olarak devletler, patrimonyal bir yapıdan hukuk temelinde vatandaşlarıyla ilişki kuran ve göreceli olarak ülke içinde bölgeler arasında standartları eşitleyen yapılara dönüşmüşlerdir.

Orta Doğu devletleri ise Batı’nın tam tersi bir şekilde bölgesel ve kimliksel temelde farklılıkları artıran yapılardır. Bu iddiayı açmak için söz konusu devletlerin inşa süreci ve iktidar yapılarına bakılmalıdır. Orta Doğu’da sınırlar “verili”dir. Birinci Dünya Savaşı sonrası oluşan devletlerde iktidar olanlar, güçlerini tüm sınırlar içinde egemen kılamamışlardır. Bu nedenle merkezi otoriteler, güç-iktidar-sınırlar ilişkisindeki orantısızlık nedeniyle iktidarlarını, öncelikle o sınır içindeki halka karşı koruma güdüsüyle siyaset üretmişlerdir. Orta Doğu’da modern devletlerin kurumsallaşması belli bir azınlık grubun çıkarlarını koruma güdüsüyle gerçekleşmiştir. Bu tür devletlerde meşruiyet ve güven eksikliği nedeniyle iktidarlar kişiye veya bir gruba dayalı kurumsallaşmıştır. Kişiye veya belli bir gruba dayalı kurumsallaşma ise Batı tipi ülkelerde görülen kurumsallaşma örneği değildir. Irak’ta Tikrit aşiretlerinin Suriye’de Nusayriilerin devletin güvenlik kurumlarında daha çok yer almaları bu duruma bir örnektir. Bu tür iktidar yapıları neopatrimonyal yapılar olarak adlandırılmıştır. Neopatrimonyal yapılarda liderler kendi şahsi çıkarlarını hukuki ve ideolojik araçlardan ziyade bürokraside uyguladıkları bireysel patronaj ilişkileri sayesinde sağlamaktadır (Kimchoeun, 2007: 43). Orta Doğu ülkelerinde verili sınırlar çerçevesinde oluşturulan neopatrimonyal iktidarlar ve devletler, ontolojik olarak güvensizliği içinde barındırmaktadır. Bu tür devletlerde iktidarlar kendi vatandaşlarının bir kesimini kendisine karşı bir tehdit olarak görmüş ve onlara karşı baskıcı bir yol izlemiştir. Bunun sonucunda belli kesimler kendini dışlanmış olarak görmüş ve bu durum devlet dışı diğer legal veya illegal aktörlerin etki alanlarını artırmıştır. Orta Doğu devletlerinde sözü edilen bu durumun siyasal kültüre dönüşmesi, devletlerin yeniden yapılanma süreçlerinde neopatrimonyal yapının kendini yeniden üretmesine yol açmakta ve silahlı örgütler için zemin oluşturmaktadır.

Tam da bu noktada zayıf devlet ve silahlı örgütlerin bölgede zemin bulması ilişkisi ortaya çıkmaktadır. Ülke içinde kontrolün olmaması, yasaların uygulanamaması, vatandaşlar arasında refah seviyesinde adaletsizliğin olması, sınırların korunamaması, demokratik yapının sorunlu olması, yolsuzluk ve yoksulluğa önlemlerin getirilememesi ve son olarak ülkede şiddetin yol açtığı travmatik hatıraların varlığı zayıf devletlerin özellikleridir. Bu tür devletlerde ise yasa dışı silahlı örgütler daha rahat siyasal alan bulabilmektedir (Graff, 2010: 53-55). Irak Devleti’nin yeniden yapılandırılması sürecinde İşid örgütünün güç kazanması yukarıda teorik olarak açıklanan modelin doğruluğunu yansıtmaktadır.

I.II. İşid'in Bölgede Hakimiyet Kazanma Süreci ve Kimlik Oluşumu

11 Eylül 2001 tarihinde uçak korsanları tarafından ABD'de uçaklar kaçırılarak Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon'a saldırılar düzenlendi (Ryan-Kiely, 2010: 167). Saldırını İslami referanslar ile eylemlerini meşrulaştıran ve Orta Doğu kökenli üyelerden oluşan el-Kaide örgütü üstlendi. Saldırının ardından ABD, Soğuk Savaş döneminde beri devam eden çevreleme politikalarını değiştirme yoluna gitti. ABD'nin yeni Ulusal Savunma Stratejisi 17 Eylül 2002 tarihinde açıklandı (Brigham, 2011: 14). Yeni strateji aynı zamanda Bush Doktrini olarak da adlandırıldı. Bush Doktrini, nükleer silahlar üreten ve teröre destek veren "haydut devletlere" karşı önalıcı darbe (preemptive strike) anlayışını içeriyordu. Bu bağlamda Taliban ve Saddam Hüseyin rejimleri gibi otoriter yapılara karşı mücadele etmek ABD'nin Ulusal Savunma Stratejisi'nin bir hedefi haline gelmişti.

ABD ve Koalisyon Güçleri, kitle imha silahlarının var olduğunu iddia ederek 2003 yılının Mart ayında Irak'ı işgal etti. ABD ve Koalisyon Güçleri, işgal sonrası otorite boşluğunu gideremedi. Irak'ı yetersiz bir askeri kapasite ile işgal edilmesinin doğurduğu en önemli sorunlardan biri, işgalden sonra Irak sınır bölgelerinin kontrol edilememesi oldu. Sınırların kontrol edilememesi nedeniyle başka ülkelerden gelen silahlı gruplar, 2003 sonrası Irak'ta oluşan kaos ve şiddetin önemli sebeplerinden biriydi. Iraklı akademisyen Cemal Celal Abdullah'a göre sınırların denetimsiz olması, yasa dışı silahlı örgütlerin yanı sıra Irak ile ilgili gizli gündemi olan tüm devletlerin Irak'a silah nakletmesine ve Irak'ta çatışmaları artırmalarına yol açtı (Abdullah, 2011: 99). Otorite boşluğu nedeniyle el-Kaide, ABD işgali sonrası Irak siyasetinde önemli bir aktör haline geldi.

El- Kaide ABD işgaline karşı Irak'ın batı bölgelerinde direniş zeminini bulmuştur. Bu direnişin öncülüğünü Musab el-Zerkavi yürütmüştür (Acun, 2014) . Zerkavi, Usame Bin Ladin'in 1996 yılında ABD'yi Moğollara benzetme analogisini kullanarak ABD işgaline karşı tüm Müslümanları cihada çağırıştır. Zerkavi'yi el-Kaide'den ayıran yönü Şia karşıtlığıydı. ABD Irak işgali sonrası Kürtler ve Şiiler ile daha yakın ilişki kurmuş ve yeni devlet inşa sürecinde onların seçkinlerine/önderlerine daha çok söz hakkı vermiştir. Dolayısıyla el-Kaide'nin direniş çağrısı kendilerini mağdur olarak gören Sünni bölgelerde karşılık bulmuştur. Zerkavi Şiileri işgalcilerle birlikte hareket eden hainler olarak görmesinin yanı sıra Şii-Sünni çatışması başlatarak da Sünniler arasında dayanışma duygusunu artırmayı amaçlamıştır (Gerges, 2016: 71-82). Irak'ta şiddet olayları 2003 yılından itibaren görülse de 22 Şubat 2006'da Şiiler için önemli bir sembol olan el-Askeriye Cami'ne yapılan bombalı saldırı iç savaşı en doruk noktasına ulaştırmıştır. Irak el-Kaidesini güçlendiren bir diğer olay da ABD'nin uyguladığı Ba'assızlaştırma sürecidir. Ba'assızlaştırma sürecinde "suçsuzluğu ispatlanana dek tüm Sünniler suçludur" yaklaşımının benimsenmesi devlet ile Sünni kesim arasındaki güven bağını zedelemiştir (Wing, 2013). Bu süreçte Ba'as Partisi döneminde güvenlik birimlerinde görev yapan tüm polis ve askerleri terhis edilmiştir (Sissons- Saiedi, 2013: 11). Terhis edilen güvenlik güçleri daha sonra Sünni direniş örgütlerine katılmıştır.

Irak'ta 2006 yılında artan iç savaşın ardından ABD'nin Irak politikalarında değişimler görüldü. Güvenlik önlemlerini artırmak, Sünnileri siyasi sürece dahil etmek ve özellikle Batı'da yer alan aşiretleri el-Kaide'ye karşı örgütlemek Irak el-Kaidesinin bölgedeki zeminini zayıflattı. İç savaşın ardında 2006-2007 yıllarında askeri operasyonlar ile birlikte Zerkavi'nin öldürülmesi dahil direnişi zayıflatan faaliyetler arttı. Bir diğer önemli hamle el-Kaide'nin varlığından rahatsız olan Iraklı aşiretleri örgütlemek oldu. ABD ve Maliki yönetimi, Irak'ın batısındaki Anbar bölgesindeki aşiretleri örgütleyerek ve finanse ederek bu aşiretler aracılığıyla el-Kaide ile mücadele etmeye çalıştı. Bölgedeki aşiretler, 2006 yılından itibaren koalisyon güçleri ile birlikte hareket etmeye karar verdi. Yaklaşık olarak 60 aşiretin bir araya gelmesiyle oluşan milis gücü "Sahva Kuvvetleri" olarak adlandırıldı. Sahva Kuvvetleri'nde yer alan aşiret mensupları devletten maaş almaya başladı (Dodge, 2012: 97). Bu iş birliği, hem el-Kaide'nin bölgedeki etkinliğini azalttı hem de daha önce siyasi seçimleri boykot eden ve sistem dışı kalan Sünni grupları tekrar sistem içine almayı sağladı.

Dönemin Irak Başbakanı Nuri el-Maliki'nin otoriter eğilimleri ortaya çıkana dek el-Kaide'nin zemin bulduğu toplumsal yapı ortadan kalkmıştı. Usame el-Nuceyfi ve Tarık el-Haşimi önderliğindeki Sünniler, Maliki'ye ciddi bir muhalefet gösterince 15 Aralık 2011'de Maliki, Haşimi ve Mutlak gibi

önemli Sünni siyasetçileri terör olaylarına destek verdikleri ve kendi aleyhinde bir darbe girişimde bulunacakları iddiasıyla onları tutuklatıp yargılamak istedi (s. 164-167). Öte yandan hükümetin Sahva Kuvvetlerine olan desteği bu dönemde geri çekilmişti. Dolayısıyla aşiretlerden bazıları Irak hükümetine olan desteğini çekmişti. Irak'ın iç dinamikleri dışında da Orta Doğu'da Arap Ayaklanmaları başlamış ve bunun etkileri Irak'ta da görülmüştü. Özellikle 2011 yılında Irak'ın pek çok bölgesinde hükümetin yolsuzluklarını protesto etmek amacıyla gösteriler düzenlendi. Musul'da otuz yaşında dört çocuklu bir baba da işsizliği protesto etmek amacıyla kendini yaktı (Gerges, 2016: 120). Bu tür toplumsal olaylar yasa dışı silahlı örgütlerin Irak'ta yeniden zemin kazanmalarını sağladı.

Bu anlamda Maliki'nin otoriter ve mezhepçi politikaları ile Ebubekir el-Bağdadi'nin ortaya çıkış zamanlamasının tesadüf olmadığı görülmektedir. Maliki'nin otoriter ve mezhepçi bir zihniyet ile Ba'assızlaştırma politikalarını yeniden izlemesi eski Ba'as Partisi mensupları ile Bağdadi'nin birlikte hareket etmesini sağlamıştır. Irak'ın ardından Suriye'de de devlet çökmesi süreci yaşanmasıyla birlikte Bağdadi gücünü Suriye'ye de taşımıştır. Bu süreç aynı zamanda Bağdadi'nin el-Kaide'den ayrılmasına da denk gelmektedir. Bağdadi 2011 yılında Suriye'ye savaşçılar göndermiş ve onlar da Nusra Cephesi adı altında örgütlemiştir. 2013 yılında ise Nusra ile Irak İslam Devleti arasında yetki sorunları yaşanmış ve Nusra'nın bölgedeki lideri Ebu Muhammed el-Culani el-Kaide'ye bağlılık bildirerek Bağdadi'den bağımsız hareket etmiştir. Bağdadi ise 2013 yılının nisan ayında Irak ve Şam İslam Devleti'ni ilan etmiştir. Örgüt Irak'ta Musul kentini kontrol altına aldıktan sonra da adını İslam Devleti olarak değiştirmiştir (Bunzel, 2015). Örgüt günümüzde pek çok alanda çatışmakta ve güç kaybetmekle birlikte Irak, Afganistan, Suriye, Yemen ve Libya'daki güç boşluklarından faydalanarak ve hakimiyet alanları oluşturarak varlığını sürdürmektedir.

I.III. İşid'in Dünya Görüşü Bağlamında Tekfir Doktrini

İşid propaganda yaparken kendince yorumladığı İslami referanslı "cihat, hicret ve halife" gibi kavramlara başvurur. Bunlardan biri de Tekfir Doktrinidir. İslam Dünyasında Selefi düşünce sistemini takip eden örgütlerden biri olan İşid, şiddeti yoğun bir şekilde kullanmakla diğer gruplardan ayrılmaktadır. İşid'in Müslümanlara yönelik şiddeti Tekfir Doktrini ile açıklanmaktadır. Tekfir'in teolojik bir boyutu da olmasına karşın bu çalışmada ideolojik olarak İşid tarafından nasıl ele alındığına odaklanılacaktır. Tekfir anlayışı ile İşid, diğer Müslümanlarının inançlarını sorgulama ve onlara karşı şiddet uygulama meşruiyetini sağlamaya çalışmaktadır (SAM Raporu, 2016: 3-4). Bir başka ifade ile İşid'i bir başka Müslüman'ın imanını sorgulama hakkını Tekfir Doktrini çerçevesinde sorgulamayı kendinde hak olarak görebilmekte ve imanına inanmadığı Müslüman'a karşı cihat ilan edip kendince haklı savaş zemini oluşturmak istemektedir.

Diğer Müslümanları kâfir olarak itham etmek, yani dinsiz olarak görmek, her şeyden önce dışlayıcı bir ifadedir. Bu kavram İşid için dışlamanın bir aracı haline gelmiştir (Esen, 2011: 97). Tekfir Doktrini sosyolojik ve siyasi boyutuyla ele alındığında örgütün kimleri öteki olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Dolayısıyla İşid kimlerle mücadele etmeli ve Tekfir Doktrini çerçevesinde kimlere karşı şiddet uygulamalıdır düşüncesini söylemlerden ve beyanlardan anlaşılabilir. İşid çeşitli bildirimlerle kimlerin Kâfir olduğunu beyan etmiştir. Bunlar;

- 12 İmam inancını benimseyenler,
- 12 İmam inancını benimseyenlere karşı çıkmayanlar,
- Ulusalçı/milliyetçi, liberal, komünist ve seküler tüm siyasi hareketler,
- Demokratik yapı içinde siyaset üreten siyasi hareketler,
- Şeriat ile yönetilmeyen ülkelerin tüm kurumları
- Şeriat ile değil seküler medeni hukuk ile yargılanmak isteyen herkes (Hassan, 2017: 6-7).

Siyasi bir açıdan bakılacak olursa İşid, kendine biat etmeyen her kesimi Tekfir Doktrini çerçevesinde ötekileştirmekte ve onları yok etme gereğini ideolojisine dahil etmektedir. Bu düşüncenin

tezahürünü örgütün dergilerinden biri olan Dabık Dergisi'ndeki bir haber içeriğinde görebilmekteyiz. Derginin ikinci sayısında Nuh Peygamberin gemisi görselini kullanarak İşid'in yanında yer alanların kurtulacağı; ama yer almayanların ise yok olacağı mesajı verilmiştir (Çiçek, 2017: 75).

Çalışmada bundan sonraki bölümünde iki konu üzerinde durulmuştur. Bunlardan birincisi dergiden toplanan verilerle İşid'in Tekfir Doktrini ile bağlantılı olarak kendi politikalarını nasıl meşrulaştırmaya çalıştığı, kendi kitlelerini motive ediş şekli ve ötekiyi nasıl tanımladığı en-Nebe Dergisi'ndeki içerikler ve söylemler aracılığı ile araştırılmıştır. İkincisi ise İşid'in dünya görüşü çerçevesinde Türkiye'yi temsil bağlamında bir örneklem olarak nasıl konumlandığı anlamaya çalışılmıştır. Bu bağlamda her ne kadar Türkiye için özel bir dosya açılmamış olsa da Türkiye ile ilgili haberlere araştırma sürecinde odaklanılmıştır. Türkiye'nin dergi haberlerinde nasıl ötekileştirildiğini görmek İşid'in dünya görüşü çerçevesinde yorumladığı Tekfir Doktrinini anlamamıza yardımcı olacaktır.

II. İŞİD'İN ARAPÇA YAYINI: EN-NEBE² DERGİSİ

İşid, cihadın her alanda yapılması gerektiğini düşünen bir örgüttür. Bilim alanında da basında da cihadın yapılması gerektiğini düşünmektedir. Önceleri bilgilendirmeyi bilgisayar ve CD aracılığıyla yapan İşid, daha sonra belirli bölgelerde basın noktaları oluşturmuştur. Halep başta olmak üzere çeşitli bölgelerde basın noktaları oluşturarak halka istediği bilgileri yayma noktasında amacına ulaşmaya çalışmıştır. İşid'in basın ile bilgilendirme araçlarından biri de en-Nebe dergisidir. Nebe Arapça rapor/haber anlamına gelmektedir. En-Nebe Dergisi ise İşid'in faaliyetleri hakkında haftalık rapor veren bir yayın organıdır. Dergi haftada bir yayınlanmaktadır. Bu çalışma için en-Nebe Dergisi, 6 Nisan 2017'de yayınlanan 75. sayısına dek incelenmiştir. Genellikle 15-16 sayfadan oluşan dergi ekseriyetle iç kamuoyunu bilgilendirmeye yöneliktir.

Derginin içeriği daha çok İşid'in gerçekleştirdiği saldırılar³ hakkında bilgiler içermektedir. Bunun dışında her sayıda dini bilgiler içeren makaleler, haberler, araştırmalar ve İşid üyeleri ile yapılan mülakatlar yer almaktadır. Dergide "Heykeller ve Semboller" veya "İslam Dini ve Müslümanlar" gibi yazı dizileri de bulunmaktadır. Bu tür yazı dizilerinde İşid'in İslam anlayışına göre olaylar yorumlanmakta ve günümüz İslam dininde bulunan bazı inanışlar eleştirilmektedir. Bunlardan bir tanesi 20. Sayının 13. Sayfasında mezarlıkların yok edilmesi ile ilgili haberde yer almaktadır. İşid'in selefi dünya görüşü bu tür haberlerle okuyuculara aktarılmaktadır. Ancak çalışmanın bu bölümünde derginin Tekfir Doktrini çerçevesinde ötekileştirmeyi ve ötekilere karşı şiddetin nasıl yorumlandığına bakılacaktır. Ardından Müslüman bir nüfusa sahip olan Türkiye Cumhuriyeti'nin yine doktrin çerçevesinde İşid tarafından nasıl değerlendirildiğine bakılacaktır.

II.I. En-Nebe Dergisi'nde Ötekileştirme ve Şiddet

Derginin içeriğine bakıldığında İşid'in uyguladığı şiddet haberleri önemli bir alanı kapladığı görülmektedir. İşid'in gerçekleştirdiği saldırıları ve bunların sonucunda kaç kişinin hayatını kaybettiğine dair bilgiler her sayının ilk sayfa içeriğini oluşturmaktadır. Örneğin aşağıdaki görselde hicri takvime göre birinci aydan beşinci ayın on dördüne dek 2016'da Irak'ın Felluce kentinde gerçekleştirilen saldırılar sonucunda hayatını kaybedenlere dair bilgiler verilmektedir.

² Nebe Arapça rapor/haber anlamına gelmektedir.

³ İşid bunları şehitlik operasyonu olarak adlandırmaktadır.

Şekil 1. En-Nebe Dergisi'nin 19. Sayısının 2. Sayfasında yer alan saldırı bilgileri.

En Nebe Dergisinde şiddet meşru bir araç olarak okuyuculara aktarılmıştır. Şiddetin meşruiyetini sağlamak için de şiddetin kime neden yöneldiğini haklı nedenler ortaya konulmalıdır. İşid'in yorumuna göre şiddet kafirlere yönelik yapılmaktadır. Kafirler ise Orta Doğu'da düzen oluşturmak isteyen emperyalistler, onlarla işbirliği yapan Müslüman "Tağutlar", demokratik sistem içinde yükselmek isteyenler, Şiiiler, Marksist PKK'lılar, geleneği takip eden aşiretler... şeklinde liste devam edebilmektedir. İşid'in yayın organı en-Nebe Dergisi'nde "düşman" öznesi oldukça belirgindir. Dergide yayınlanan haberlerin dilinde "ılımlı Müslüman" gibi sınıflandırmaların olmadığı görülmektedir. İran İslam Devrimi lideri Humeyni'nin yaptığı gibi düşmanları "Büyük Şeytan" veya "Küçük Şeytan" olarak adlandırmaya gidilmemektedir. Haber dilinde İşid'in kontrol ettiği topraklarda yaşayan Müslüman ve diğerleri arasındaki ayırım siyahla beyaz gibidir. İşid için, İşid'in kontrol ettiği topraklar (kendi tabirleri ile hilafet toprakları) dışında kalan ve İşid'e biat etmeden yaşamını sürdüren herkes düşman ve kâfirdir. Çünkü İşid'in kontrol ettiği topraklar dışında İslamiyet yaşanmamaktadır İşid'e göre. Bu nedenle bu topraklar dışındaki her yerde ve herkes ile savaş halinde olunmalıdır. Bu düşünceden yola çıkılarak ve özel olarak seçilmiş belirli hadislerden destek alınarak derginin 40. Sayısının 9. Sayfasında yapılan haberlerde de belirtildiği gibi Müslümanlar, öncelikle İşid'in kontrol ettiği topraklara hicret etmeye ve burada gerçek İslam'ı yaşayabilmek için cihada çağırılmaktadır. Dergide, günahkârların yönettiği topraklardan hicret edip İşid'in kontrol ettiği topraklara gelmek ve bu süreçte cihat etmek, üstüne durulan bir konudur.

İşid'in canlı bomba eylemlerini ele alan en-Nebe haberlerinde, saldırı sonucu ölenlerin sivillerden oluşmasını karşı haber dilinde sivil-asker veya çocuk-kadın ayırımı yapılmadığı, "hilafet toprakları" dışında yaşayan ve "hicret" etmeyi düşünmeyen herkesin müşrik ve düşman olarak kabul edildiği görülmektedir. Sivillere yönelik canlı bomba eylemleri de cihat operasyonu olarak adlandırılmaktadır. Çünkü kendi hâkimiyeti dışındaki ülkeler "Tağutlar" tarafından yönetilmektedir. Tağutlar İslam'ın kurallarına göre ülkeleri yönetmedikleri için bu ülkelerde yaşayanlar İslam'a uygun yaşamamakta ve bu nedenle bu bölgelere saldırı meşru görülmektedir. Her kim İşid'in hakim olduğu topraklara hicret etmiyor ve dışında yaşıyorsa öldürülmeyi hak ediyor gibi bir anlayış haberlerde sergilenmektedir.

En-Nebe Dergisi, İşid'in kontrolü altında yaşayan insanlara hitap ettiği için bu minvalde haberler yayınlamaktadır. Daha önce belirtildiği gibi on beş sayfalık bir sayının neredeyse ilk on sayfasında İşid'in saldırıları hakkında bilgiler içeren haberlere yer verilmektedir. Haberlerde Irak, Suriye, Yemen, Libya, Mısır, Kenya, Nijerya, Kafkasya bölgesi, Bangladeş ve Vietnam gibi ülkelerde İşid'in

gerçekleştirdiği saldırılar ve bu saldırılar sonucu elde edilen kazanımlardan söz edilmektedir. Şiddet eylemlerinin haberleştirilmesi aynı zamanda İşid'in düşmanlarını korkutmak amacıyla yapıldığı da söylenebilir. Düşmanlara karşı caydırıcı bir güç olmak ve yandaşlarına cesaret vermek açısından bu tür haberlere önem verildiği görülmektedir. Ayrıca bu tür eylemlerin haber yapılmasının amacı, İşid'in önemli referans kaynaklarından biri olan İbni Teymiye'nin hadislerine de dayandırılmaktadır. İbni Teymiye inananların cezalandırılması toplumun önünde olması gerektiğini belirtmiştir (Wali, 2015: 35). En- Nebe Dergisi'nin 24. Sayısında da İşid'in kontrol ettiği topraklarda 2016 yılında yapılan yargılamalar ve sonuçları hakkında bilgi vermektedir. Aşağıdaki haberde 2016 yılında gerçekleşen 12,300 yargılamanın nedenlerinden ve şehirlere göre dağılımından söz edilmiştir.

En-Nebe Dergisi'nin 47. Sayısının kapağının altında (şiddet içeren bir görüntü olduğu için burada yer verilmemiştir) "müşrikleri gördüğünüz yerde öldürün" şeklinde bir ifade bulunmaktadır. Haberde şiddete eğilim dikkat çekmekle birlikte bahsedilen müşrik düşmanlar kimdir ve kiminle mücadele edilmek istenmektedir sorusunu akla getirmektedir. İşid'a göre burada sözü edilen müşrikler en geniş ifade ile tağutlar ve onların yönetimi altında yaşayanlardır. Haberlerde "tağut" vurgusunun olduğu görülmektedir. Tağut, sözcük olarak haddini aşan anlamına gelmektedir. Yönetici olarak ise Allah'ın emirlerine uymayan ve kendi hükümleri ile devleti yöneten liderler için de bu ifade kullanılmaktadır. İşid'in, Tağut tanımlamasında da oldukça katı bir tutum söz konusudur. İsmail Haniye ve Muhammed Mursi gibi İslami referanslarla siyaset yapan liderler de İşid tarafından sapkın olarak addedilmektedir. Bu liderlerin topyekûn bir savaşı reddedip demokratik sistem içinde bir çözüm bulmaya çalışmaları en-Nebe haberlerinde tağut olarak sıfatlandırılmalarına yol açmaktadır. Mursi ve Haniye örneklerine görüldüğü gibi bir liderin ABD veya İsrail karşıtı olması İşid'in o siyasetçiyi kendine yakın görmesi için yeterli değildir. Sistem olarak neyi benimsediği daha önemlidir İşid için.

Daha önce Tekfir Doktrini başlığının altında belirtildiği gibi, demokratik sistem içinde siyaset yapanlar İşid'e göre kâfirdir. Çünkü demokratik rejimlerde yönetim yetkisi halktan alınır meşruiyetin kaynağı halktır. Osmanlı Devleti'nin çöküşünden sonra Orta Doğu'da ulus-devletler ortaya çıkmıştır. Söz konusu devletlerin yöneticilerinin meşruiyeti aşkın bir odağa dayanmamıştır. Örneğin Irak'ta kral olarak iktidara atanan Faysal meşruiyetinin kaynağını soy bağlarına dayandırmıştır. Bu anlamda İşid, Sykes-Picot anlaşmasına vurgu yapar ve Orta Doğu'daki ulus-devlet sistemini Batının çıkarları doğrultusunda oluşmuş bir sistem olduğunu savunur. En-Nebe Dergisi'nin 18. Sayısında ABD ile Orta Doğu'daki diktatörler arasındaki ilişkiyi irdeler. Bu sayıda başta Körfez ülkeleri olmak üzere Orta Doğu'daki rejimler ABD kuklası olarak gösterilir. İşid, diğer yayın organlarında da bu durumun üstünde durmaktadır. 11 Eylül saldırılarının ardından ABD Başkanı George W. Bush Ulusla Güvenlik Stratejisini açıklarken tüm dünyada "ya bizden yanasınız ya da teröristlerden yana" demiştir. İşid bu söylemi manipüle ederek dünyaya ve özellikle Müslümanlara "ya bizden yanasınız ya da ABD'den yana" şeklinde kullanmıştır (Walli, 2015: 43). İşid bu söylemi kullanarak emperyalistler ve onların Müslüman dünyada kurdukları düzen ile mücadele etmek isteyenler için kendini bir cazibe merkezi olarak göstermiştir. Aynı zamanda bölgede ABD ile birlikte hareket eden aktörlerin doğal olarak İşid'in düşmanı oldukları ifade edilmeye çalışılmıştır.

Farklı bölgelerden İşid'in kontrol ettiği topraklara gelen militanların en-Nebe Dergisi'nde verdikleri röportajlarda da hilafet toprakları olarak adlandırdıkları bölge ile onun dışında kalan bölgeleri nasıl sert bir şekilde ayırdıkları görülmektedir. Öncelikle kendi ifadeleri ile "hicret" gerekçeleri birbirine benzemektedir. Verilen röportajlarda, hilafet topraklarına göç etmelerinin nedeni olarak geldikleri bölgelere göre İşid'in kontrol ettiği noktaların daha müreffeh olması anlamı çıkmamaktadır. Hatta Avrupa'dan göç edenlerin daha iyi imkânları bırakmaları nedeniyle göç süreci, başlı başına cihadın ilk aşaması olarak betimlenmektedir. Burada verilmek istenen mesaj dünyanın ebediyete varmak için bir geçiş noktası olduğu ve ona varmak için İslami bir yaşamın olması gerektiğidir. İslami bir yaşam ise İşid'e göre ancak hilafet topraklarında mümkündür.

İşid'in dünya görüşüne göre İslami yaşam tarzı ve düşüncesi Batı karşıtlığı içermektedir. Batı'nın değerleri ile İslam'ın birlikte yaşayamayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle cihat sürecinde Batı'dan izole yaşanılmalı ve Batı ile mücadele edilmelidir. Batı'dan izole yaşama isteğinin göstergelerinden biri de en-Nebe Dergisinin 35. Sayısının 8. Sayfasında belirtildiği gibi uydu yayınlarını İşid topraklarında

takip etmenin yasak olmasıdır. İşid'in tanımına göre İslami yaşam tarzını benimseyen biri Batılı gibi giyinmez, sakalını kesmez ve Batı ile politik etkileşime girmez. Bu kriterlerin içinde oy vermek ve demokratik seçim sistemine inanmak gibi Batı'da ortaya çıkan politik sistemler de barınmaktadır (Wood, 2015). En-Nebe Dergisi'nin 10. Sayısının 12. Sayfasında Ebu Hadife el-Maghribi'nin İşid'a katılım süreci kendi ağzından aktarılmıştır. Yukarıda sözü edilen düşüncelerin ana fikri bu röportajda verilmeye çalışılmıştır. Özellikle Maghribi'nin ebeveynleri ile geliştirdiği diyaloglarda sadece halife topraklarında yaşayan ve mücadeleyi seçen insanların cennete gideceği vurgusu yapılmıştır. Bu anlamda Avrupa'da yaşayan bir Müslümanın İşid'e katılması gerektiği fikri aşılana çalışılmıştır. İşid'in yorumladığı Tekfir Doktrinine göre de şeriat ile yönetilmeyen ülkelerde yaşayanlar kafir olarak görülmektedir.

Burada İşid toprakları dışında yaşayanlara karşı topyekûn bir ötekileştirme bulunmaktadır. En-Nebe Dergisi'nde İslam tarihindeki vaka ve çatışmalardan yola çıkılarak Müslümanların ayrıştırıldığı ve birbiriyle ötekileştirdiği görülmektedir. Aynı şekilde İşid'ten olmayan diğer gruplara sıfatlar verilmektedir. Dergide el-Kaide'nin Suriye uzantısı olan el-Nusra için aşağılayıcı ifadeler kullanılmamaktadır. El-Nusra'dan Ebu Muhammed el-Culani askerleri diye bahsedilmektedir. Ancak dergide Batılı ülkeler için "haçlılar", Haşd Şabi'yi de içinde barındıran Şii gruplar için "mürtediler" ve PKK gibi örgütler için de "rafiziler" denilmektedir. Tüm bu gruplar din dışı sayıldıkları için bunların hâkim oldukları bölgeler de "Dar'ul Küfür" olarak görülmüş ve "Dar'ul İslam" olarak İşid'in da bu yapılarla sürekli bir savaş içinde olduğu ve olması gerektiği vurgulanmıştır. Sürekli savaş durumu, çatışmacı bir dilin gelişmesine ve basının da bu yönde hareket etmesine yol açmıştır. Derginin 23. Sayısında Brüksel'de gerçekleşen intihar olayı ile ilgili haber bu düşüncelerle oluşmuştur. Haberde öldürmeyi olumlama ve öldürülenlerin kanlı görüntülerini yayınlama konusunda bir çekincenin olmadığı görülmektedir. Buna benzer şekilde, en uç nokta olarak, kafası kesilenlerin fotoğraflarını paylaşma faaliyetlerinin bu güdülerden beslendiği söylenebilir.

Bir Müslümanın İşid'in sınırları dışında yaşamasının zor olduğu algısının empoze edilme çabası yine röportajlarda verilmeye çalışılmaktadır. İşid'in bölgede mücadele ettiği örgütlerden bir diğeri de PKK örgütüdür. En-Nebe Dergisi'ndeki haberlerde PKK'yı "mürted" yani dinden dönmüş olarak sıfatlandırılmıştır. Ayrıca PKK'dan Marksist bir örgüt olarak sıkça söz edilmektedir. Tekfir Doktrinine göre modern ideolojileri benimsemek küfürdür. Haberlerde PKK ile girilen çatışmalardan bahsederken kimi haberlerde de PKK'nın neden "mürted" olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Örneğin daha önce PKK'da yer alan bir kişi, İşid'a katılım gerekçesini kendisinin İslami yaşam tarzına dayandığı görülmektedir. En-Nebe Dergisinin 14. Sayısının 8. Sayfasında Ebu Musa el-Kurdi röportajında, PKK'dan ayrılıp İşid'e katılan bir kişi olarak, PKK örgütü içinde namaz kılınmasına hoş bakılmadığı söylemektedir. Bunun dışında da örgüt üyelerinin yüzde kırkına yakınının kadınlardan oluşması, İslam'a aykırı bir durum olarak röportajda yer almaktadır.

İşid'in mücadele içinde olduğu bir diğer grup aşiretlerdir. Aşiretler sosyolojik olarak geleneklerden beslenen düşünce sistemine bağlıdırlar. İşid'in selefi İslam yorumu bazı durumlarda aşiretlerin geleneksel toplumsal pratikleri ile çelişmekte ve aşiretler ile İşid'in farklılaşmasına neden olmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi bu farklılaşmayı gören ABD özellikle 2007 yılından sonra aşiret birliklerini destekleyerek el-Kaide'nin Irak'ta zayıflamasını başarmıştır. El-Kaide'den sonra İşid'te kendilerine biat etmeyen aşiretlerle çatışmıştır. Dergide aşiretleri itibarsızlaştıracak haberlerin yapıldığı görülmektedir. Örneğin Derginin 13. Sayısının 8. Sayfasında aşiret liderlerinin bir araya geldiği bir toplantı haber yapılmıştır. Haberin başlığında aşiret liderlerinden cahiliye dönemi yöneticileri diye söz edilmiştir. Burada İslamiyet öncesi bir döneme atıfta bulunulmuştur. Aşiret liderlerinin ABD ajanları olarak gösterildiği haberde, liderlerin önünde destelerce paraların bulunduğu bir görsel kullanılmıştır. Böylece aşiret liderleri ve onları benimsedikleri geleneksel değerler okuyucular gözünde itibarsızlaştırılmaya çalışılmıştır.

Şiddet haberlerinin yoğunlaştığı bir diğer grup Şiiler olmuştur. Haberlerde Şiilerden "Rafiziler"⁴ olarak söz edilmiştir. İşid'in Sünnileri kendi tarafına çekmek ve Sünnileri konsolide etmek amacıyla en

⁴ Rafiziler ile ilgili detaylar İslam Ansiklopedisi'nden okunabilir. Bakınız <http://islamansiklopedisi.org.tr/rafiziler>

çok Şii'leri ötekileştirdiği söylenebilir. Şii'lerin kötülendiği haberlerden biri de derginin 12. Sayısının 6. Sayfasında Şii olan Ebu Azzam'ın İşid'e katılım süreci bağlamında anlatılmıştır. Haberin içeriğinde İran'ın Ahvaz bölgesinden (Arapların yaşadığı bir bölge) gelen biri olarak İran'da yaşadığı zorluklardan söz edilmiştir. Röportaj haber içeriğinde önce, gerçek İslam'ı yaşamak isteyen Azzam'ın Hilafet topraklarına göç kararı ele alınmıştır. Ardından yolculuk veya İşid'e göre hicret sürecinde Azzam'ın Hilafet toprakları dışında yaşadığı sorunlar ve vardikten sonraki huzur ortamı karşılaştırılması yapılmıştır. Burada verilmek istenen mesaj, İşid'in hakim olduğu topraklarda suç işlenmiyorken diğer bölgelerde dinsizlik nedeniyle her türlü suçun işlenebileceği yönündedir. Diğer röportajlarda da İşid'a katılmak isteyenlerin yolculukları sırasında hırsızlığa maruz kalmaları ancak İşid'in kontrol ettiği bölgelerde bu nevi hadiselerin yaşanmaması Dar'ul İslam ve Dar'ul Küfür ayırımına yapılan vurguyu akla getirmektedir. İşid haberlerinde bu algıyı oluşturmak için özel bir çaba gösterdiği anlaşılmaktadır.

II.II. Müslüman Bir Ülke Neden Tekfir Doktrini Çerçevesinde Değerlendirilir: En-Nebe Dergisinde Türkiye Temsili

Derginin verdiği siyasi mesajlar doğrultusunda İşid'in, Birinci Dünya Savaşı sonrası Orta Doğu'da oluşan ulus-devletler modeline karşı çıktığı görülmektedir. Bölgedeki düzenin emperyalistler tarafından kendi çıkarları doğrultusunda oluşturulduğunu savunmaktadır. En-Nebe'nin on sekizinci sayısında bölgedeki düzenin tağutlar ile haçlıların karşılıklı çıkarı üzerine kurulu olduğundan bahsedilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti her ne kadar emperyalistler tarafından inşa edilen bir devlet olmasa da İşid'in Türkiye'ye karşı da benzer bir yaklaşım içinde olduğu görülür. Çünkü kendi iradesiyle de olsa Türkiye Batı tipi bir devlet yönetimine geçmiştir. Dergide, Türkiye için laik/seküler devlet vurgusu yapılmaktadır. Özellikle en-Nebe Dergisi'nin 14. Sayısında Türkiye'nin Batı sistemine bağlılığı vurgulanmıştır. Türkiye'nin Birleşmiş Milletler üyeliği, NATO üyeliği, Avrupa Birliği üyeliğine aday ülke statüsü, Batı bloğuna bir bağlılık olarak sunulmuştur. Türkiye'de ABD üslerinin olması ve tarihte dış politika konusunda ABD ile uyumlu hareket ettiği dönemleri olması, örneğin Afganistan'da, Türkiye'yi İşid gözünde yoldan sapmış bir ülke olarak görülmesine yol açmıştır. Ayrıca anayasada yer alan laiklik ilkesinden de olumsuz bir öge olarak söz edilmiştir. Çünkü laik ülkelerde medeni hukuk geçerli olur ve Tekfir Doktrininde görüldüğü gibi bu İşid'e göre küfürdür.

Bunun dışında son dönemde İşid aleyhinde gerçekleşen askeri faaliyetlerde Türkiye'nin hem diğer ülkelere hava sahasını açması hem de Barzani'ye bağlı silahlı güçlere karadan yol vermesi okuyuculara hatırlatılmıştır. Derginin 11. Sayısında el-Şam Cephesi militanlarından Muhammed Abdulaziz ile yapılan röportajda Türkiye; Amerika Birleşik Devletleri, Suudi Arabistan ve Katar ile birlikte hareket ettiği yönünde bir ifade kullanılmış ve Türkiye'yi yönetenler için "tağut" sıfatı yakıştırılmıştır.

Türkiye ile ilgili haberlerde olağan dışı bir durum 57. Sayıda görülmüştür. İşid, en-Nebe Dergisi'nde sadece kendisinin yaptığı saldırıları ve buralarda elde ettiği kazanımları dillendirirken derginin iki sayısında Türkiye'nin İşid'a karşı gerçekleştirdiği ve onlara hasar verdiği askeri faaliyetlere yer vermiştir. Özellikle 57. Sayının kapağında "Türkiye'nin cinayetleri" başlığı ile haber yapılmıştır. Alt metinde ise "laik, kâfir hükümet" başlığı atılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin tehdit olarak gördüğü PKK ve Esad yönetimi bağlamında İşid ile ortak bir noktası olmasına rağmen Türkiye'nin kendi iradesiyle benimsediği küresel sistem ve değerlerin yanı sıra son dönemde yürüttüğü askeri faaliyetler nedeniyle İşid tarafından düşman olarak görüldüğü sonucu dergi yayınlarından çıkarılabilmektedir.

SONUÇ

İşid dünyaya siyah ve beyaz olarak bakmaktadır. Siyah ve beyaz olarak bakılan olaylarda İşid siyaseten dünyayı Dar'ul İslam ve Dar'ul Küfür ayırımına götürmektedir. İşid'e göre, Dar'ul İslam dışındaki kesim ile de müzakere edilmemeli ve cihat yapılmalıdır. İşid, kendi dünya görüşü çerçevesinde yorumladığı Tekfir Doktrinine göre ötekilerini belirlemiş ve yandaşlarına kafirlerle savaşılması gerektiği fikrini medya araçlarıyla benimsetmeye çalışmıştır. İşid, kendince tanımladığı kafirlere karşı şiddet eylemlerini meşru görmekte ve haber kaynaklarında bunu sergilemektedir.

İşid ve benzeri örgütler için, bu çalışmada da vurgulandığı üzere Bilişim Devrimi ile birlikte, kendi dünya görüşünü ortaya koyabilme ve toplumları yönlendirebilme şansı artmıştır. İşid kurduğu medya merkezi ile kendi açısından bunu başarıyla gerçekleştirmektedir. Uzmanlarca hazırlanmış haberler ile kendi görüşlerini, savunduğu değerleri ve ötekileştirdikleri şeyleri medya aracılığı ile topluma aktararak kendine ve izlediği siyasete destek aramaktadır. Medya faaliyetlerinin bir diğer sonucu İşid ve onun motivasyonları ile ilgili araştırmacılara veri sunmasıdır. Bu çalışmada da en-Nebe Dergisi'nden veriler elde edilerek Tekfir Doktrini çerçevesinde İşid'in düşünce sistemi hakkında bilgiler edinilmiştir.

İşid'e göre günümüzde kendi egemenlikleri altında olmayan topraklar kafirlerin yönettiği ve yaşadığı topraklardır. Tekfir Doktrini çerçevesinde bu durumu söylemleriyle desteklemeye çalışmaktadırlar. Haberlerde görüldüğü üzere Şeriat ile yönetilmeyen Müslüman ülkeler, Batı'ya özgü demokrasi kültürü çerçevesinde hareket eden Müslümanlar, Şiiler... Kafirlerdir. Kafirlere Karşı şiddet uygulamak dinin bir gerekliliği olduğu düşüncesiyle de şiddet söylemlerde ve haberlerde olumlanmaktadır. Tekfir Doktrini bu çalışmada Türkiye üzerinden de açıklanmaya çalışılmıştır. Türkiye, Kudüs ve Filistin meselelerinde İslami hassasiyetlerle hareket eden bir ülkedir. Türkiye, uluslararası siyasette Müslüman bir ülke kimliğiyle hareket eden bir aktör olarak Müslümanları ilgilendiren konularda kendini Müslümanlardan taraf bir ülke olarak görmektedir. Ancak en-Nebe Dergisinde Türkiye ile ilgili haberlerin olumsuz olduğu görülmektedir. Türkiye'nin uluslararası sisteme entegre bir ülke olması, demokratik ve laik bir hukuk sistemi ile yönetilmesi Türkiye'nin Kafir bir ülke olarak gösterilmesine neden olmuştur. Dergide bu bağlamda yapılan haberler yukarıda ortaya konmuştur.

Şiddeti siyasi araç olarak kullanan örgütlere karşı sadece silahla mücadele edilmemesi gerektiği bilim insanları tarafından mutabık kalınan bir konudur. Bu anlamda Tekfir Doktrini İşid'in kendi kimliğini ve ötekisini inşa etmesi açısından siyasi ve sosyolojik olarak incelenmesi gereken bir konudur. Bu çalışmada, İşid ideolojisini oluşturan önemli köşe taşlarından biri olan Tekfir Doktrini kendi medya araçlarıyla işlendiği, İşid'in Arapça yayın yapan en-Nebe Dergisi'nden elde edilen verilerle gösterilmeye çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- Abdullah, C. (2011). *El-Irak Beyn El-Tahrir ve El-Tedmir: İhtilal El-Irak Bidun Muafaka Meclis El-Emn*. Londra: Dar el-Hikme.
- Acun, C. (2014). *Neo el-Kaide: Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD)* (Rapor No: 53). Erişim: 04 Nisan 2017, Erişim adresi: <https://www.setav.org/neo-el-kaide-irak-ve-sam-islam-devleti-isis/>.
- Brigham, R. (2008). *Iraq, Vietnam, and the Limits of American Power*. New York, NY: Public Affairs.
- Bunzel, C. (2015). *From Paper State to Caliphate: The Ideology of the Islamic State* (Rapor No: 19). Erişim: 05 Nisan 2017. Erişim adresi: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/The-ideology-of-the-Islamic-State.pdf>.
- Çiçek, O. (2017). *İşid ve Medya: İşid'e Yabancı Militan Katılımında Medyanın Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.

- Dodge, T. (2012). *Iraq: From War to a New Authoritarianism*. London: International Institute for Strategic Studies, Routledge.
- Esen, M. (2011). Tekfir Söyleminin Dinî ve İdeolojik Boyutları. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 52:2, 97-110.
- Gerges, F. (2016). *ISIS: A History*. United Kingdom: Princeton University Press.
- Graff, C. , Rice, S. (Eds.). (2010). *Poverty, Development, and Violent Extremism in Weak States*. Washington: Brookings Institution Press.
- Hassan, M., (2017). The Danger of Takfir (Excommunication): Exposing IS' Takfiri Ideology, *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 9(4), 3-12.
- Kimchoeun, P. (2007). *Accountability and Neo-Patrimonialism in Cambodia: A Critical Literature Review*. Phnom Penh: Cambodia Development Resource Institute.
- Melki, J., Jabado, M. (2016). Mediated Public Diplomacy of the Islamic State in Iraq and Syria: The Synergistic Use of Terrorism, Social Media and Branding. *Media and Communication*, 4(2), 92-103.
- Ryan, D., Kiely, P. (2009). *America and Iraq: Policy-Making, Intervention and Regional Politics*. London: Routledge.
- SAM Raporu. (2016). Şiddete Varan Aşırıılık: DAES Olgusu ve DAES'e Katılımın Dinamikleri. Ankara.
- Schwarz, R. (Eylül 2004). *State Formation Processes in Rentier States: The Middle Eastern Case* [Bildiri]. Fifth Pan-European Conference on International Relations, Geneva.
- Sissons M., Al-Saiedi, A. (2013). *Iraq a Bitter Legacy: Lessons of De-Baathification in Iraq*. New York, NY: International Center for Transitional Justice.
- Sözen, E., (1999). *Söylem: Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Tilly, C. (1990). *Coercion, Capital, and European States, AD 990-1990*. Oxford: B. Blackwell.
- Üşür, S., (1997). *İdeolojinin Serüveni: Yanlış Bilinç ve Hegemonyadan Söyleme*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Walli, J. (2015). *The psychology of detachment and hyperreality: Analyzing ISIL's propaganda*, Yüksek lisans tezi, Linnaeus University, Växjö.
- Wing, J. (2013). *MUSINGS ON IRAQ: Sunni Identity Politics In Iraq After 2003 Musings on Iraq*. 04 Nisan 2017. Erişim adresi: <http://musingsoniraq.blogspot.com.tr/2013/12/sunni-identity-politics-in-iraq-after.html>.
- Wood, G. (2015). *What ISIS Really Wants*. Erşimi: 08 Ağustos 2018. , The Atlantic Ağ Sitesi erişim adresi: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2015/03/what-isis-really-wants/384980/>.
- Yarchi, M. (2016). *Terror Organizations' Uses of Public Diplomacy: Limited versus Total Conflicts*, Studies in Conflict and Terrorism. Philadelphia: Taylor & Francis.